

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119, Dep.
0031 OSLO

Deres ref

Vår ref

2018/10282-PEH

Dato

30.11.2018

Høring om endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven - studentombud, trakassering og tilrettelegging læringsmiljø. Uttalelse fra Universitetet i Bergen.

Vi viser til departementets høringsbrev av 29.08., med tilhørende høringsnotat, og takker for anledningen til å uttale oss. Saken har vært på intern høring her, og to fakulteter har svart, jf. vedleggene. Videre har saken vært til drøfting i Læringsmiljøutvalget.

Generelt

Vi har i liten grad merknader til de foreslåtte formuleringene i forslaget, men vil trekke fram en del punkt der vi mener det kan være behov for presiseringer. Dette vil være egnet for omtale i proposisjonen til Stortinget. I det følgende går vi gjennom forslagene i høringsnotatet paragraf for paragraf.

Til § 4-3, Læringsmiljø

I (1) foreslår departementet en eksplisitt bestemmelse om plikt for styret til å «arbeide for å forebygge og forhindre seksuell trakassering». Dette er begrenset til å gjelde «innenfor [styrets] ansvarsområde».

Vi er glade for at plikten til å motvirke seksuell trakassering blir gjort tydelig i loven. Vi håper at den kommende lovrevisjonen også vil gi en mer helhetlig regulering av læringsmiljøet som helhet, herunder andre forhold ved det psykososiale læringsmiljøet, så som mobbing og trakassering av ikke-seksuell art.

Styrets ansvarsområde er angitt i lovens kapittel 9, særlig §§ 9-1 og 9-2. Det framstår likevel som noe uklart hva som er ansvarsområdet i relasjon til lovforslaget. Vi legger til grunn at seksuell trakassering av studenter fra ansatte eller andre som gjør tjeneste for universitetet klart er omfattet. Det er mindre klart når det gjelder seksuell trakassering studenter imellom. Dette kan, på samme måte som annen trakassering eller mobbing, forekomme både på og utenfor campus, og i situasjoner som i varierende grad har tilknytning til lærings situasjoner. Ett typetilfelle gjelder seksuell trakassering i lokaler som disponeres av studentorganisasjoner, eventuelt under arrangementer som slike organisasjoner er ansvarlige for. Et annet typetilfelle kan være fadderuken. Vi anser at også dette i utgangspunktet faller inn under styrets ansvarsområde, men det kan legges klare begrensninger på hvilke virkemidler vi har, så vel med tanke på rettslige skranker som med tanke på hva som er tjenlig.

I (5) kommer det mest vidtrekkende forslaget, som gjelder plikten til individuell tilrettelegging. Vi har flere merknader her.

- Vilkårene; funksjonsnedsettelse og særlige behov

Et overordnet formål med forslaget er å bringe uhl. på linje med likestillings- og diskrimineringsloven (Idl.). I Idl. går plikten og retten til individuell tilrettelegging fram av § 21, og målgruppen der er «elever og studenter med funksjonsnedsettelse». Funksjonsnedsettelse er også et av diskrimineringsgrunnlagene i § 6, første ledd. Når departementet foreslår en plikt til å tilrettelegge også for studenter med «særskilte behov», mener vi det trengs nærmere gjennomgang av hva dette innebærer. Det er ikke en term som er brukt i forarbeidene til Idl., og vi kan derfor ikke søke veiledning der. Det synes likevel klart at dersom begrepet skal ha et innhold, må det også omfatte personer som ikke har funksjonsnedsettelse. Det må dermed avgrenses både mot funksjonsnedsettelse og mot studenter uten særskilte behov. Ikke minst trengs det retningslinjer for hvordan særskilte behov kan identifiseres, operasjonaliseres og dokumenteres på måter som er egnet som grunnlag for enkeltvedtak. Vil det for eksempel være nødvendig eller hensiktsmessig med erklæring fra legespesialist?

Det er på det rene at også psykiske lidelser er eller kan være funksjonsnedsettelse. Vi vet, blant annet fra Studentenes helse- og trivselsundersøkelse, at mange studenter rapporterer om psykiske plager. I 2018-undersøkelsen opplyser 29% at de har «alvorlige symptomer». Tar man med «moderate symptomer», er tallet 42%. Enten man bygger på det ene eller det andre tallet, er omfanget stort.

Plikten til tilrettelegging gjelder «lærested, undervisning, læremidler og eksamen». Lærested må klart omfatte universitetets bygninger og infrastruktur på campus. Det har vi ikke merknader til, annet enn det som er kjent fra før, nemlig at tilrettelegging av en eldre bygningsmasse kan være krevende, og ikke nødvendigvis kan skje med det samme overalt. Det er ikke klart om tilrettelegging av lærested også betyr tilrettelegging «med hensyn til lærested», så som hjemmeundervisning, fjernundervisning, fritak fra oppmøteplikt eller annet. Det kan i så fall komme i konflikt med formålene bak for eksempel frammøteplikt; den kulturbyggingen og sosialisering som skaper et sunt læringsmiljø og fremmer læring.

Tilrettelegging av undervisning trenger også nærmere avklaring. Tettere oppfølging av studenter, med eller uten funksjonsnedsettelse eller særlige behov, er utvilsomt et gode, og

vil ikke redusere de faglige kravene. Imidlertid, dersom lovendringen utløser utvidet og omfattende plikt til oppfølging av en stor gruppe studenter, spesielt de med «særskilte behov», kan det bety at betydelige ressurser må flyttes fra undervisning, veiledning og annen oppfølging av studenter uten funksjonsnedsettelse og særlige behov. Avveiningskriteriene i (5), nest siste setning blir avgjørende her, men de trenger klargjøring og utdyping.

Tilrettelegging av læremidler synes å være mindre problematisk. Her antar vi at kravet om universell utforming, jf. forskriften til ldl., kreve vel så store ressurser som individuell tilrettelegging. Det må likevel presiseres at måten læremidler gjøres tilgjengelige på, for eksempel at videonotat fra forelesninger holdes tilbake en viss tid, kan være vel begrunnet i faglige eller pedagogiske hensyn.

Ved tilrettelegging av eksamen antar vi at hensynet til å opprettholde faglige krav må ha stor gjennomslagskraft. Dette bør komme klart fram i forarbeidene.

Til § 4-17, Studentombud

Ved Universitetet i Bergen har vi hatt et studentombud siden 2015, og erfaringene er klart positive. Vi vil støtte forslaget om å gjøre det obligatorisk å sørge for at alle studenter har tilgang til et studentombud. Det vil være en klar vinning for sektoren.

Vi støtter også forslaget om utvidet taushetsplikt for studentombudene. Det synes naturlig for at de skal kunne skjøtte alle sine roller godt. Vi antar at den utvidede taushetsplikten vil slå inn også med tanke på vitneplikt etter straffeprosesslovens § 118 og tvistelovens § 22-3. Videre antar vi at den alminnelige regelen i forvaltningslovens § 13 c, tredje ledd, siste setning (taushetsplikten bortfaller etter 60 år) vil gjelde også for studentombud.

Adgangen til å ansette studentombud på åremål har vi ikke merknader til, og vi er glade for at det åpnes for åremålsperioder på inntil seks år. Dersom en institusjon velger å bruke åremål i stedet for fast ansettelse, vil en periode på seks år sikre en rimelig grad av stabilitet. Det er viktig både med tanke på rekruttering og av hensyn til studentene.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
Rektor

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi: Fakultetene, Studentparlamentet, Universitetsdirektørens kontor

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2018/10282-HEA

Dato

06.11.2018

Svar fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Høring om endringer i universitets- og høyskoleloven og
fagskoleloven - studentombud, trakassering og tilrettelegging
læringsmiljø

Vi viser til brev av 12. september 2018 vedrørende «Høring om endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskolen – studentombud, trakassering og tilrettelegging».

Det samfunnsvitenskapelige fakultet støtter en harmonisering av lovverket der Lov om universitet- og høyskole reflekterer bestemmelsene om trakassering og tilrettelegging fra Lov om likestilling og forbud mot diskriminering. I forbindelse med punkt 3.2.3 i høringsnotatet «plikter til å forebygge og forhindre trakassering» er det likevel ønskelig med en presisering på hva som skal forstås som «innenfor sitt ansvarsområde» - hvor langt strekke institusjonens ansvarsområde seg?

Ved Universitetet i Bergen har vi hatt Studentombud noen år og fakultetet har bare positive erfaringer med denne ordninger og ser positivt på at ordninger lovfestes.

Vennlig hilsen

Kirstine Kolsrud
seksjonssjef

Hege Aarethun
seniorkonsulent

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2018/10282-JOSP

Dato

18.10.2018

Høring om endringer i univl - tilrettelegging mv. Svar fra Det juridiske fakultet

Viser til henvendelse datert 12. september 2018, samt Kunnskapsdepartementets brev datert 29. august vedlagt høringsnotat.

Vi har ingen merknader til pkt. 2 *Studentombud*. Vi har heller ingen materielle merknader til pkt. 3 *Plikt til å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering*, men vi tenker at det lovteknisk kan være hensiktsmessig å ta inn en henvisning til den underliggende bestemmelsen som det henvises til i høringsnotatet (likestillings- og diskrimineringsloven § 13 sjette ledd jf. forbudet mot trakassering og seksuell trakassering i § 13 første ledd). Dette med sikte på å forebygge eventuell tolkningstvil med hensyn til om bestemmelsene tar sikte på identisk innhold.

Til pkt. 4 *Tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne og særskilte behov* har vi følgende merknader til de foreslåtte endringene av universitets- og høyskoleloven § 4-3 (5):

Slik lovutkastet framstår, er utgangspunktet i femte ledd første setning en ubegrenset rett til «egnet» tilrettelegging av blant annet «undervisning» og «eksamen». Retten til slik tilrettelegging gjelder ikke bare studenter med funksjonsnedsettelse, men også studenter som har «særskilte behov». I annen setning avgrenses retten til tilrettelegging mot tiltak som vil innebære en «uforholdsmessig byrde» for institusjonen, og det gis anvisning på momenter i denne forholdsmessighetsvurderingen: «tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse» vurderes mot «kostnadene ved tilretteleggingen og institusjonens ressurser». Det er også avgrenset mot tiltak som innebærer en reduksjon av de faglige kravene i studiet. Utkastet bygger på at lovendringene ikke skal øke de administrative eller økonomiske kostnader for utdanningsinstitusjonene, og på denne bakgrunn ser vi behov for flere avklaringer.

1. Om målgruppen – særlig om studenter med psykiske plager

Bestemmelsen gjelder «studenter med funksjonsnedsettelse og særskilte behov». For så vidt gjelder «funksjonsnedsettelse» vises det til Prop. 81 L (2016-2017) side 313, der begrepet er belyst. «Særskilte behov» er ikke utdypet, men vi legger til grunn at det utvider målgruppen til å omfatte også personer *uten* funksjonsnedsettelse. Heller ikke Prop. 81 L (2016-2017) gir svar på hva som omfattes av «særskilte behov». Vi ser et klart behov for en avklaring av hva som legges i dette

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Saksbehandler
Johanne Spjelkavik
55589517

begrepet. Vi ser også behov for retningslinjer med hensyn til hvordan slike særskilte behov kan identifiseres, operasjonaliseres og dokumenteres på måter som er egnet som grunnlag for enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. universitets- og høyskoleloven § 7-6 (2). Departementet bes særlig vurdere om et krav om erklæring fra legespesialist kan være hensiktsmessig.

Det er presisert i høringsnotatet – og det går fram av Prop. 81 L (2016-2017) – at psykiske lidelser omfattes av begrepet «funksjonsnedsettelse». Sett i sammenheng med det utvidede anvendelsesområdet som følger av alternativet «særskilte behov», og med den betydelige andelen studenter som dessverre rapporteres å ha psykiske plager,¹ er det av betydelig interesse å klarlegge hvor terskelen er ment å være for det som utløser rettigheter til tilrettelegging. Høringsnotatet (og Prop. 81 L (2016-2017)) avgrenser mot «forbigående og/eller bagatellmessige forhold». I SHoT2018 går det fram at 29 % av studentene rapporterer «alvorlige symptomer» og «alvorlige og mange symptomer». Hvis vi regner med «moderate symptomer», gjelder det 42 % av alle studentene. Vårt spørsmål er da om hele denne gruppen i utgangspunktet nå vil ha krav på individuell tilrettelegging av undervisningen?

2. Tilrettelegging av lærested

Hvis kravet til tilrettelegging av «lærested» er begrenset til fysisk tilrettelegging av det ordinære lærestedet, har vi ingen merknader. Hvis det derimot innebærer tilrettelegging *med hensyn til* lærested – for eksempel hjemmeundervisning, fjernundervisning, fritak fra oppmøteplikt eller annet, er vi mer i tvil. Vi legger stor vekt på den kulturbyggingen og sosialiseringen som skjer på campus, og anser at fritak fra oppmøteplikt meget fort vil komme i konflikt med målsetning om å etablere et best mulig læringsmiljø både i undervisningssituasjonen og i pauser og tidsrom avsatt til egenstudier. Studentenes evne til å arbeide i grupper, presentere og argumentere for egne vurderinger for større og mindre grupper av tilhørere, og formidle juridiske analyser også muntlig, inngår som viktige komponenter av læringsutbyttebeskrivelsen for jusstudiet. Vi antar derfor at vi også etter en eventuell endring av § 4-3(5) kan avslå søknader om fritak fra oppmøteplikt under henvisning til at det vil innebære en reduksjon av de faglige krav som stilles ved jusstudiet, men det ville vært velkomment å få dette bekreftet.

3. Tilrettelegging av undervisning

For vårt vedkommende er faglige ressurser i form av undervisning, veiledning og individuell tilbakemelding og studentkontakt, et knapphetsgode. Det er lite tvilsomt at tettere oppfølging vil kunne hjelpe studenter – både med og uten funksjonshemninger og særskilte behov – til å oppnå ytterligere faglig utbytte av studiet. Økt ressursbruk i form av økt oppfølging vil ikke innebære «reduksjon av de faglige krav» og vil i enkelttilfeller heller ikke være uforholdsmessig i den betydningen det er gjort rede for over her – vi vil altså i utgangspunktet kunne være forpliktet til slik tilrettelegging. Det springende punktet er følgelig hvilke føringer som legges for avveiningen av studentens utbytte av tiltaket og institusjonens byrde med å yte det: Hvor store undervisningsressurser kan måtte flyttes fra gruppen av studenter uten funksjonsnedsettelse og/eller særskilte behov og til enkeltstudenter med slike utfordringer?

I høringsnotatet (s. 16) vises det til Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) pkt. 12.1.10, merknader til § 44 nr. 5, s. 52. Der heter det: «Denne bestemmelsen skal bidra til å sikre funksjonshemmede og andre studenter med særskilte behov, mulighet til å ta høyere utdanning på lik linje med andre studenter. Faglig nivå

¹ SHoT 2018: <https://shotstorage.blob.core.windows.net/shotcontainer/SHOT2018.pdf> og Folkehelseinstituttets presentasjon: <https://www.fhi.no/nyheter/2018/hver-fjerde-student-sliter-psykisk/>

og krav til studenten skal ikke reduseres. Det er også viktig at hensynet til likebehandling i forhold til andre studenter ivaretas.» Vi finner ikke disse reservasjonene igjen i det nye lovforslaget.

4. Tilrettelegging av læremidler

Vi tror ikke dette blir en utfordring, men vil peke på et forhold: Det kan være gjennomtenkte, pedagogiske og/eller faglige grunner til at læremidler gjøres tilgjengelig på bestemte måter og til bestemte tider – typisk at videoopptak av forelesninger holdes tilbake en viss tid. Vi anser at det skal svært mye til før slike grunner kan trumfes av retten til tilrettelegging, og ser et behov for at lovtteksten åpner for en slik avveining.

5. Tilrettelegging av eksamen

Vi antar at de ulike emnenes læringsutbyttebeskrivelser i stor grad er definerende for hva som skal og kan prøves under eksamen, og vi legger til grunn at reservasjonen mot reduksjon av faglige krav vil avgrense plikten til å tilrettelegge eksamen på slike måter at enkelte elementer i læringsmålene ikke blir prøvd. Av den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen for jusstudiet fremgår det f.eks. meget klart at evnen til å formidle juridiske analyser så vel skriftlig som muntlig er helt sentralt, og vi antar at dette gir grunnlag for å avslå eventuelle forespørsler om tilrettelegging av vurderingsformer som går ut på at skriftlige eksamener erstattes av muntlige, eller omvendt. Også på dette punkt ville det likevel vært velkomment med en bekreftelse som inngår i lovforarbeidene.

Vennlig hilsen

Karl Harald Søvig
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør